

BETYÁRKÁRTYA

Betyárok a magyar kártya lapjain.

„Kártyázunk? Kártyázni jó. Jobb, mint a szerelem. Mint az élet összes gyönyörűségei. Édes, mint a bűn. Feledés és vigasztalás. Méreg és jótétemény. Mámor és hazugság. Önmagunk meglopása. Szenvedély, amely önmagában gyönyörködik. Kártyázni annyi, mint legalább múltó időre becsapni a sorsot és a halált.”

(Nyíró József: Íme az emberek) A kártya eredete a múlt homályába vész, de annyi bizonyos, hogy szülőhazáját Ázsiában kell keresnünk. A történeti feljegyzések tanúsága szerint a 15. században, Mátyás király idejében kerültek az első játszók Magyarországra, s gyorsan a főúri körök kedvelt játékává vált. A fa- majd a rézmetszés feltalálása után hamar népszerű lett az iparosok, a polgárok majd végül a parasztok között is, bármennyire is igyekeztek hatósági rendelettel megfékezni elterjedését. Hazánkban a német színrendszer terjedt el, a kártyakészítő műhelyeinkben készült játszók döntően különböző osztrák típusok átvételei, vagy módosításai voltak. A 19. század közepétől az úgynevezett Tell-kártya vált szinte egyeduralkodóvá, melynek első példányai a pesti Schneider József műhelyéből kerültek ki, így joggal nevezhetjük magyar kártyának. Sikerességét és térnyerését tükrökéességének köszönhetette, melynek segítségével a kártyalapok sokkal könnyebben felismerhetővé, ezáltal kezelhetőbbé váltak. A kártya kultúrtörténetén végigtekintve azonban megállapítható, hogy ami az adott kort foglalkoztatta, az mindig kifejeződött a kártya-ábrázolásokon is, így minden korszakban voltak és vannak kísérletek új játszók elkészítésére.

A betyárokat ábrázoló játszma 32 lapos, római számokkal és figurákkal, német színjelzőkkel jelzett hagyományos magyar kártya. Motívumvilága a magyar díszítőművészen alapul, lapjain Vargyas Ildikó, gyergyóalfalvi képzőművész a betyárok világát idézi meg. Bár e világnak már a 19. század végén bealkonyult, a nép ajkán fennmaradt dalainknak, balladáinknak és mondáinknak köszönhetően ma is élénken él a magyarság tudatában. A 19. századi Magyarországon a betyárvilág három területre: az Alföld egészére, a Dunántúl középső és déli részére, valamint a történeti Gömör egy részét is magába foglalva a Felvidék déli, az Alfölddel határos sávjára terjedt ki. A betyárkártya figurás lapjai is többé-kevésbé ezt a felosztást követik. A királyokon alföldi lovas betyárok, a felsőkön bakonyi duhajok szerepelnek, míg az alsókon vegyesen somogyi, nógrádi és a Felvidék déli határvidékén tanyázó betyárok láthatók. A kártya tők színjelű, számozott lapjain egy olyan, több változatban is ismert népdal kel életre, mely nevezetes bakonyi betyárunknak, Sobri Jóskának börtönbéli szerelmi kalandját meséli el, míg a piros számozott lapokon egy Rózsa Sándorról és Petőfi Sándorról szóló történeti monda elevenedik meg, melyet Gunda Béla etnográfus Kisszénáson jegyzett le néprajzi gyűjtőútján, Plesóczky György számadó gulyástól. Az ász lapokon a már Tell kártyán sem újdonságnak számító évszak allegóriák láthatók, azonban képi világa merőben más, a hagyományos magyar paraszti világot idézi: a tavaszt egy torockói viseletbe öltözött, kezében bárányt ölelő, az őszt egy kalotaszegi ruhát viselő, ölében szőlőfürtöket tartó leány jelképezi, míg a nyarat egy alföldi aratási jelenet, a telet pedig pihenő lován üldögélő, pipázó csikós jelzi.

Betyárok a magyar kártyán

Írta: Pintér Tamás

2014. május 28. szerda, 13:10 - Módosítás: 2014. augusztus 05. kedd, 11:40

A lapok mellett egy ismertető is található a kártya dobozában, mely a kártya történelmébe és a betyárok életébe nyújt rövid betekintést.

A játszma mérete: 70 x 110 mm

Ára: 2000 forint

A betyárkártyáról részletesen itt olvashat (ez eddig megjelent cikkeink):

- [Betyárok a magyar kártyán](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 1. - Rózsa Sándor](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 2. - Milfajt Ferkó](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 3. - Vidrőczy Marci](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 4. - Angyal Bandi](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 5. - Sobri József](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 6. - Mészáros Pali](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 7. - Zöld Marci](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 8. - Savanyó József](#)

- [Betyárok a magyar kártyán 9. - Jáger József](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 10. - Bogár Imre](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 11. - Oroszlán Pali](#)
- [Betyárok a magyar kártyán 12. - Sisa Pista](#)

A betyárkártya megrendelhető: [betyarkartya\[kukac\]gmail.com](mailto:betyarkartya[kukac]gmail.com)